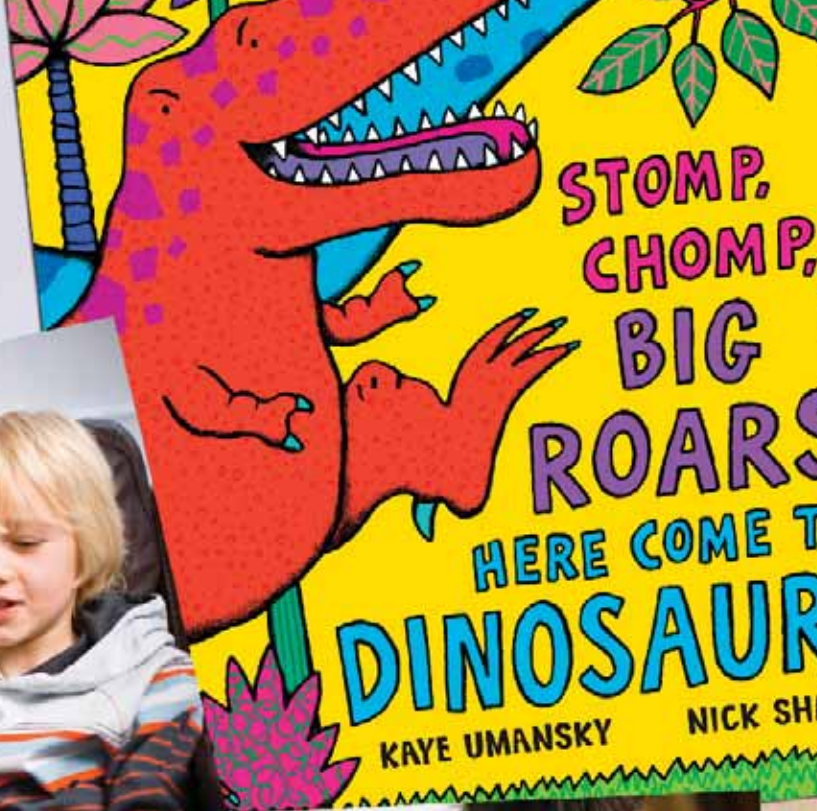

Учење на англискиот
јазик во семејството

*Заедничкото
учење е забавно!*

Учете англиски преку
читање сликовници

Предговор

Вашето вклучување во процесот на учење на вашето дете може позитивно да делува не само на неговиот став, туку и на брзината со која тоа учи. Помошта што децата ја добиваат од родителите во домот позитивно влијае на нивните достигнувања во училишните клупи.

Jim Knight, Министер за образование во Обединетото Кралство, вели: „Родителите имаат за шест пати поголемо влијание врз процесот на учење кај децата отколку наставниците“. Постојат едноставни начини на кои можете да го охрабрите своето дете и да му помогнете да стекне самодоверба да го користи англискиот јазик.

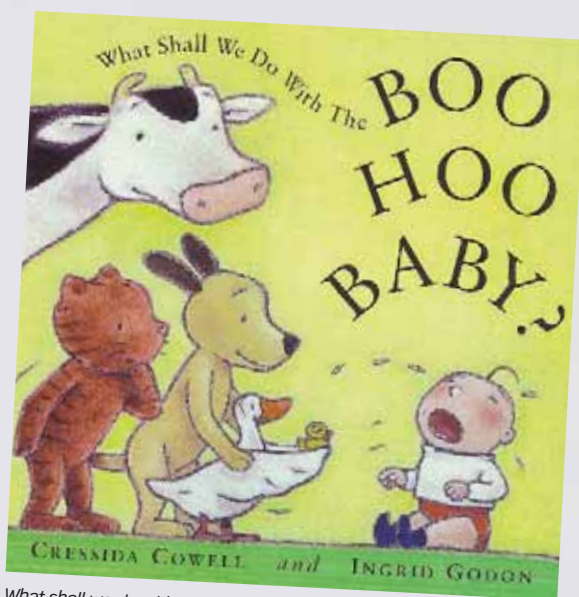
За да им помогнат на родителите, експерти за образование од Британскиот совет направија нови производи и услуги наречени „Learn English Family (Учење на англиски јазик во семејството)“. Се надеваме дека ќе уживате во нивното користење со вашите деца. Впрочем, заедничкото учење е забавно!

Искуството што Британскиот совет го стекна ширум светот ни говори дека децата имаат поголеми изгледи за успех во учењето кога наставниците и родителите меѓусебно соработуваат.

СЛИКОВНИЦИ

Во Обединетото Кралство секоја година се издаваат илјадници сликовници. Одредени делови од книжарниците се посветени токму на книгите за деца и нудат огромен број познати и нови книги со илустрации од најдобрите современи британски уметници. Децата на кои англискиот им е мајчин јазик имаат мноштво прилики да уживаат во тие сликовници; нема причина зошто истото да не можат да го прават и децата кои англискиот јазик го учат како странски јазик.

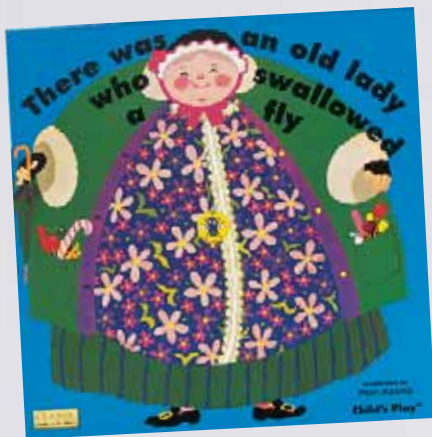

What shall we do with the Boo Hoo Baby?
Cressida Cowell и Ingrid Gordon
(Macmillan Children's Books, Лондон, Обединето Кралство)

Bear About Town
Автор Stella Blackstone, илустрации Debbie Harter
(Barefoot Books)
Репродуцирано со дозвола на
Barefoot Books Ltd (www.barefootbooks.com)

There was an old lady who swallowed a fly
© M Twinn 1973. Репродуцирано со дозвола на
Child's play (International) Ltd. Сите права се задржани

Предностите на раниот почеток

Од првата средба со говорниот англиски јазик, децата веќе можат да уживаат во внимателно одбраните сликовници. Ако сликовницата ја читаат заедно со возрастна лице кое ги „оживува“ страниците, малите почетници многу брзо ќе го запаметат краткиот текст од сликовницата.

Децата знаат што се приказни. Од најрана возраст тие се служат со раскажувањето. Впрочем, преку раскажување на сопствени приказни за секојдневните искуства, тие го дефинираат својот идентитет: своите идеи, надежи и чувства ги изразуваат преку говорот, цртежите и имагинативните игри.

Многу деца од најрана возраст на мајчиниот јазик умеат да ги декодираат приказните и информациите од телевизијата или од филмовите, а некои можеби веќе имаат и искуство со интерактивно читање на сликовници. Доколку родителите им помогнат, поголем дел од нив брзо ќе откријат дека вештината на декодирање која веќе ја поседуваат може да ја применат при откривање на значењето на сликовниците на англиски јазик.

Заедничкото читање на сликовници не се сведува само на учење на странскиот јазик, туку на детето му се овозможува, со помош на родителите, да го прошири својот поглед на светот. Читањето на сликовниците со уште една личност на детето му овозможува комплетен развој, на ниво и со

брзина која најдобро му одговара, со сигурно чувство дека родителите го поддржуваат во тоа.

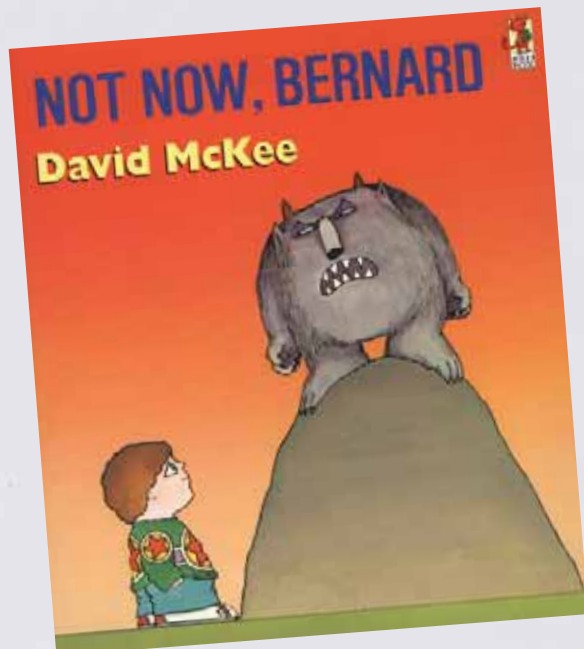
Самодовербата на детето расте со бројот на прочитани сликовници. Тоа често може да се види од начинот на кој тие пристапуваат кон непознати англиски зборови, како и кон нови искуства воопшто.

Сликовниците на децата и родителите им даваат едноставна причина од мајчиниот да се „префрлат“ и да говорат на англиски јазик. Родителите кои немаат доверба во сопствените познавања на англискиот јазик, непроменливиот текст во сликовниците го сметаат за корисно помошно средство. Освен фактот што сликовницата нуди текст кој можат заедно да го читаат, сликовницата може да биде и темел на кој се заснова интеракцијата чие ниво родителите може да го приспособат на развојните потреби, интересите и веќе стекнатото знаење на своето дете.

Некои родители сметаат дека заедничкото читање на сликовници не е во склад со учебниците или наставните планови кои детето ќе ги следи на училиште. Читањето сликовници е дополнителна активност за учење на англискиот јазик која го поврзува семејството и на детето му помага да сфати дека да се зборува англиски во домот е забавно. Многу семејства со задоволство во своите секојдневни разговори вклучуваат јазични изрази од сликовниците. 'Not now, Bernard' е еден од најчестите примери.

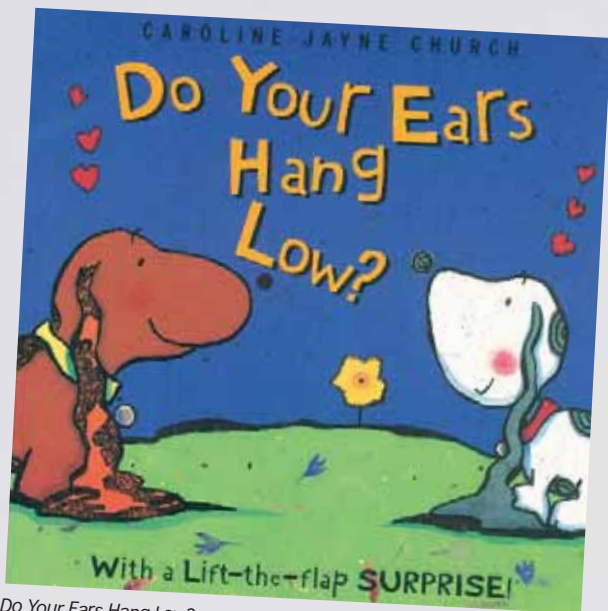

5

Not Now, Bernard
David McKee
(Random House)

Do Your Ears Hang Low?
Caroline Jayne Church 2002

Учење од СЛИКОВНИЦИ

Децата нема веднаш да бидат подготвени да зборуваат на англиски јазик за сликовниците. За тоа е потребно време. Меѓутоа, молчењето на детето не треба да се толкува како тоа да не слуша и да не учи. Децата обично разбираат повеќе од она што можат вербално да го искажат, и доколку читањето е добро насочено и забавно, новите јазични елементи од сликовницата на англиски јазик обично ќе ги научат со сопствено темпо. Децата интензивно го истражуваат светот во кој живеат и повеќето од нив со нетрпение очекуваат да откријат нешто ново во него, особено ако тоа ново искуство им се претстави на охрабрувачки и интересен начин.

Може да се случи родителите да ја потценат способноста на детето и да сметаат дека тоа јазично не напредува при секое читање на сликовницата. Сепак, многу од нив се изненадени кога ќе сфатат дека нивните деца едвај чекаат и самите да се вклучат во „читањето“ кога ќе ги охрабриме самите да ја довршат реченицата или да изговорат некој нагласен збор во сликовницата, како на пр. негацијата 'No' секој пат кога таа ќе се појави во текстот. Штом децата ќе го откријат начинот на кој можат да се вклучат во читањето, нивните вештини продолжуваат да се развиваат и тие стануваат способни да запаметат цели реченици, а со време и самите да рецитираат поголем дел од текстот додека ги вртат страниците барајќи ја илустрацијата која одговара на текстот што го рецитираат. Многу вработени родители кои немајќи многу слободно време намерно прескокнувале делови од текстот, биле „коригирани“ од сопствените деца за направениот пропуст.

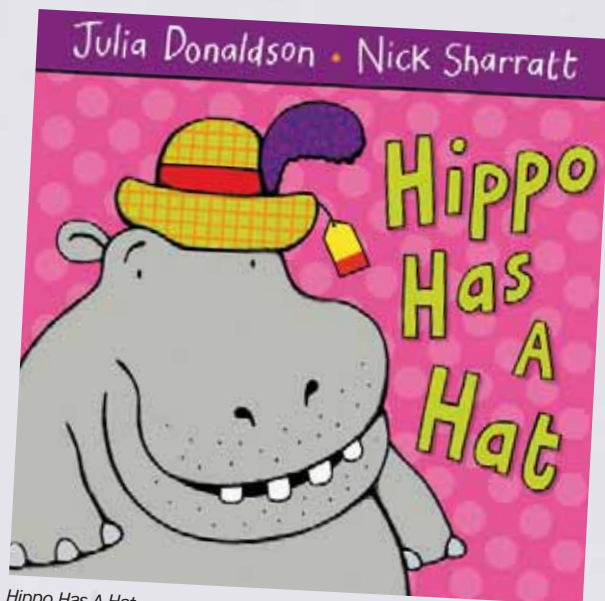

Прагот на досада кај малите деца се разликува од оној на возрасните. Многу деца често бараат да им ја прочитате истата сликовница неколку пати. Родителите на тие барања треба позитивно да реагираат, бидејќи повторното читање на децата им е природно, тоа е потребно за да го разберат значењето, да научат нешто ново или да ги утврдат и подетално да ги разработат јазичните елементи кои веќе ги научиле.

Сликовниците, кои понекогаш ги нарекуваат „вистински“ книги за да се разликуваат од учебниците, изложуваат цели низи јазични структури и речник кои им се познати на децата на кои англискиот им е мајчин јазик.

Илустрациите во сликовниците не постојат само со цел да помогнат во разбирањето на јазичната содржина, како што е случајот во учебниците. Различните стилови на илустрациите природно ги прошируваат детските визуелни искуства. Една од причините зошто читањето сликовници со децата е убаво искуство лежи во фактот што при првото читање, децата ги сметаат илустрациите како целина, но при повторното читање на истата сликовница, запазуваат ситни детали.

Илустрациите може да бидат дела на познати уметници, а книгите може да содржат и вистински фотографии или пак тридимензионални хартиени скулптури. Децата се возбудени кога во рацете имаат уметнички дела. Нема сомнение дека сликовниците ја зголемуваат вештината на визуелното декодирање кај децата, а со време таа влијае и на нивната креативност и способност да го ценат обликувањето и илустрациите.

Hippo Has A Hat
Julia Donaldson and Nick Sharratt
(Macmillan Children's Books, London, UK)

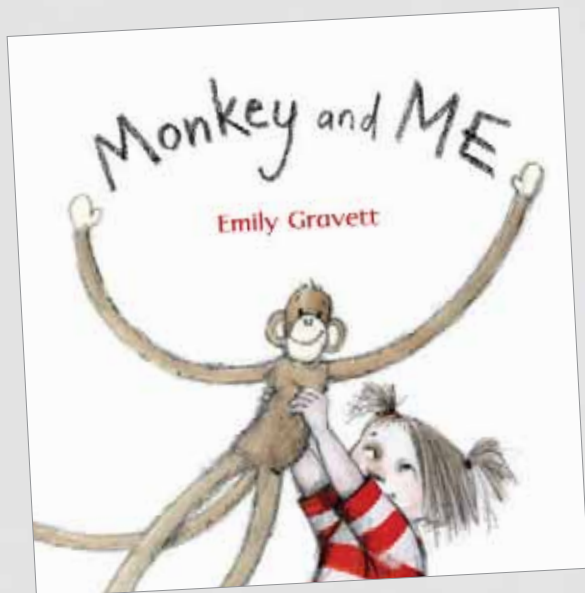
Покрај тоа, сликовниците им помагаат да го откријат смисолот на сопствениот живот. Децата многу внимателно можат да ги согледаат емотивните ситуации кои се обработени во сликовниците, а тоа може да им помогне во решавањето на личните фрустрации, или пак може да доживеат возбудливи и имажинативни искуства кои ја надминуваат нивната дотогашна позната околина, па дури и нивните соништа. Замислете каква мој чувствува детето кога ќе ја затвори книгата и вели: GOODBYE, Giant! (Збогум, цину!)

Одбирање сликовници

Сликовниците може да бидат:

- **Книги со приказни** – краток, едноставен текст кој вклучува дијалог и рима;
- **Информативни книги** – со кратко текстуално објаснување;
- **Книги со песнички** – може да содржи една детска песничка или антологија на песнички;
- **Модерни книги** – со краток текст и тридимензионални хартиени скулптури;
- **Низа од книги кои следат одреден лик** – со кои често оди кукличка од локот за кој станува збор.

Родителите би требало да одберат книги за кои и самите сметаат дека се забавни и за кои сметаат дека можат да ги прочитаат со самодоверба, бидејќи ентузијазмот е заразен! Пред детето да се запознае со книгата, родителите треба да го испланираат начинот на кој ќе го прочитаат текстот и да се придржуваат кон тој начин при секое повторно читање. Децата потешко ќе ги научат јазичните елементи од сликовницата, ако начинот на читање секој пат е поинаков.

Monkey and Me
Emily Gravett
Macmillan Children's Books, Лондон, Обединето Кралство

Со цел децата успешно да го учат јазикот и на начин кој ги мотивира за понатамошно учење, особено е важно првично да се одберат сликовници кои содржат краток текст. Децата можат да го мерат сопствениот успех, а тоа, заедно со пофалбата од возрасните, придонесува кон создавање на позитивен став кон заедничкото читање сликовници.

Кога читате сликовница со нешто подолг едноставен текст, особено се препорачува првото читање да се ограничи на делови во кои се изнесува основната содржина на приказната. Штом детето добро ќе го разбере јазикот содржан во тие делови, постепено може да се додаваат описи. Притоа, родителите треба да користат говор прилагоден на детето (видете ја книгата од Британски совет со наслов *Зборувајте англиски со вашето дете*).

Повеќето сликовници што се одбираат треба да содржат некои јазични елементи кои се над нивото на познавање на англискиот јазик на детето за тоа да може постепено да го надградува познатото со нови јазични елементи.

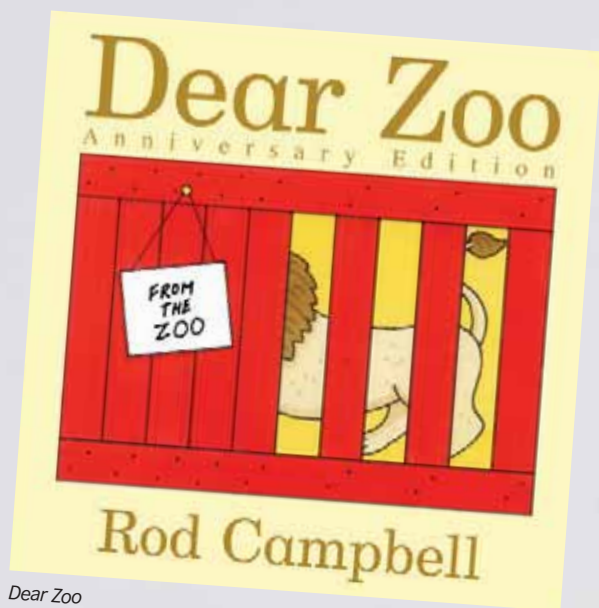
Откако со детето успешно ќе прочитате неколку сликовници, веројатно во семејството ќе се воспостави навика редовно заеднички да се чита на англиски јазик.

Во идеални услови, сликовницата би требало да содржи некои зборови или изрази кои може да ги пренесете во секојдневниот говор на детето, овозможувајќи му на тој начин да ги употреби своите вродени вештини за пренесување на јазикот во различни ситуации.

Next Please
Ernst Jandl and Norman Jung
(Random House)

Dear Zoo
Rod Campbell
(Macmillan Children's Books, London, UK)

При одбирањето на сликовниците, родителите треба да го имаат на ум и полот на детето, па во својот избор да вклучат и книги кои се привлечни и за момчињата и за девојчињата. На тој начин, децата ќе имаат можност меѓусебно да разговараат за приказните и да разменат мислења.

Некои момчиња, на пример, повеќе сакаат да читаат информативни книги (сликовници) од книги со приказни.

Мултимедијални помагала

Некои сликовници се продаваат заедно со CD или DVD. Тие на децата им нудат поинакво искуство кое е помалку интимно и попасивно од заедничкото читање на сликовници. За темелно учење, најдобро е сликовницата заедно да ја читате сè додека децата поголемиот дел од текстот не го научат наизуст. Дури потоа децата може да бидат изложени на работа со CD-ROM или DVD.

Иако и со ваква средба со сликовниците се стекнува богато искуство, сепак пред да бидат добро запознаени со текстот, децата може да не се подготвени за глас или изговор кој се разликува од оној на нивните родители.

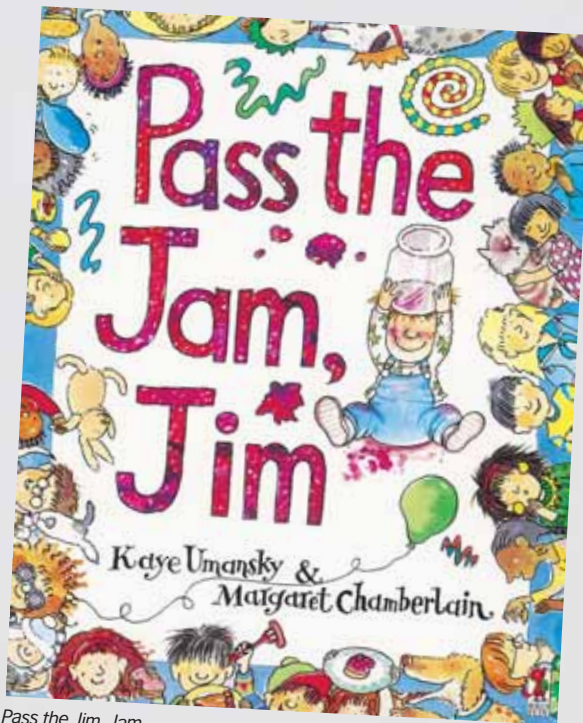
До тогаш, детето веројатно ќе открие како да ужива во сликовницата и можеби веќе ќе сака да чита без родителите.

Време за читање

Со цел заедничкото читање да биде успешно, многу е важно детето да биде подготвено редовно да одвојува време за читање. Децата мора да знаат дека тоа е време во кое тие можат удобно да седнат до родителите и да бидат сигурни дека родителите ќе бидат фокусирани на нив и на заедничкото читање.

Времето за читање може да биде посебно одвоено време или дел од подолг час по англиски јазик (видете ја книгата од Британскиот совет со наслов *Зборувајте англиски со вашето дете*), кој вклучува и други активности. Би било најдобро секој ден, или барем секој работен ден, да одвоите време за читање на сликовници на англиски јазик, бидејќи честото кратко изложување на јазикот дава подобри резултати од поретките но сепак подолги часови. Времетраењето може да варира од десет минути до подолги периоди, во зависност од подготвеноста на детето да учи и неговото расположение во одредениот ден. Редовното повторување на заедничкото читање на детето му дава чувство на сигурност и претставува нешто на што може да се радува.

Pass the Jam, Jam
Kaye Umansky and Margaret Chamberlain
(Random House)

Добро е со детето да ја споделите одлуката за избор на книгата што заедно ќе ја читате бидејќи желбите на детето може да ви ги откријат неговите емоционални или јазични потреби. Детето со новата книга најдобро ќе го запознаете откако успешно ќе почне да чита други книги. За да се почне со работа со нова книга, најдобро е да се најде време кога и детето и родителот се во добро расположение.

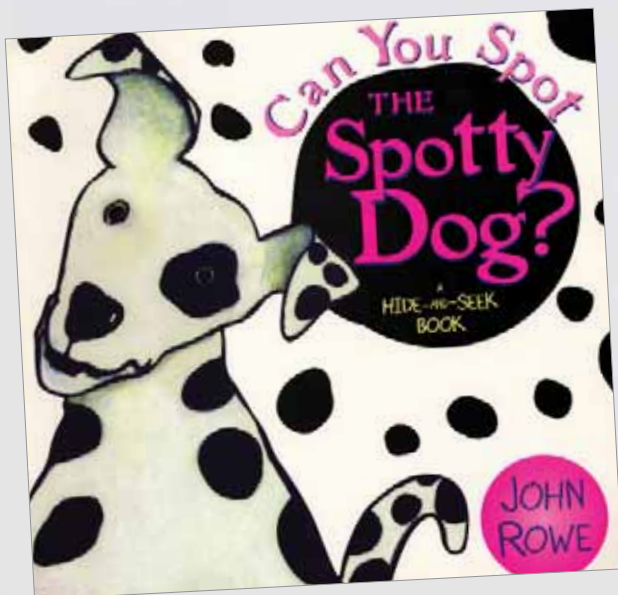
Улогата на родителите во запознавање со нови книги

Во почетните фази на учење, децата во целост зависат од информациите што ќе им ги прочитаат родителите и од интеракцијата со нив.

Како што детето напредува и самото почнува да учествува во читањето, улогата на родителите постепено се намалува.

Кога текстот ќе го научат наизуст и ќе бидат во состојба да читаат на глас, било на самите себе си или на некој друг, улогата на родителите се сведува на поправање на грешките и давање пофалби за успехот.

Во текот на целиот процес, родителите се тие кои ги обликуваат искуствата на кои детето е изложено. Своето дете внимателно го следат со цел да откријат кој степен на знаење достигнало и да ги воочат местата на кои му е потребна дополнителна помош. Целиот овој циклус се повторува со секоја нова книга, но неговото траење се намалува со зголемувањето на нивото на познавање на англискиот јазик.

Can You Spot the Spotty Dog?
John Rowe
(Random House)

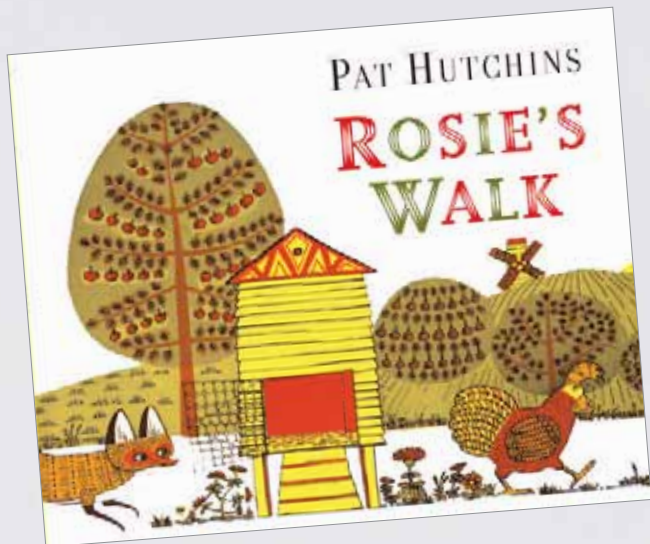
Листање книги

Листањето на книги е вид игра во која децата сами поминуваат време со книгата, вртејќи ги страниците по сопствена желба. Како и сите други облици на самоиницијативна игра, ова е важен дел од учењето, бидејќи детето на овој начин има време да се врати на она што сака повторно да го погледне, и наученото да го утврди на ниво и со брзина која нему најмногу му одговара, а не на начин кој му одговара на родителот.

На малите деца треба да им се овозможи да му читаат на поширокото семејство бидејќи во нивната природа е тие да сакаат на другите да им ги покажат своите достигнувања. Освен тоа, тоа е и еден вид игра. Остварените успеси делуваат мотивирачки и на детето му помагаат да го потврди верувањето дека читањето книги на англиски јазик е активност која ја очекуваат членовите од семејството и во која сите уживаат. Малите деца сакаат да им угодат на своите родители и да се забавуваат со нив

Создавање домашна библиотека

Книгите кои децата веќе добро ги познаваат треба да стојат на достапни места како би можеле, во секое време, тие самите да ги земат и самите за себе да си „читаат“ на глас. Во таа фаза, повеќето деца не се во состојба да читаат во себе. Во најдобар случај, книгите треба да се наместени така што ќе биде видлива насловната страница – малку е веројатно дека децата на оваа возраст ќе посегнат по книга за да ја пролистаат, ако го гледаат само страничниот наслов.

Rosie's Walk
Pat Hutchins
(Random House)

Susan Laughs
Jeanne Willis and Tony Ross
(Random House)

Домашната библиотека не треба да ја создавате пред детето да биде прилично добро запознаено со јазикот на кој сликовниците се напишани. Многу е веројатно тоа што детето не може да го прочита текстот од книгата од домашната библиотека, да делува демотивирачки на него. Во почетната фаза на учењето особено е важно да се одржи ставот: „Јас можам“. Доколку дозволите да се развие спротивниот став, за тој да се промени, ќе биде потребно многу време, охрабрување и поттикнување.

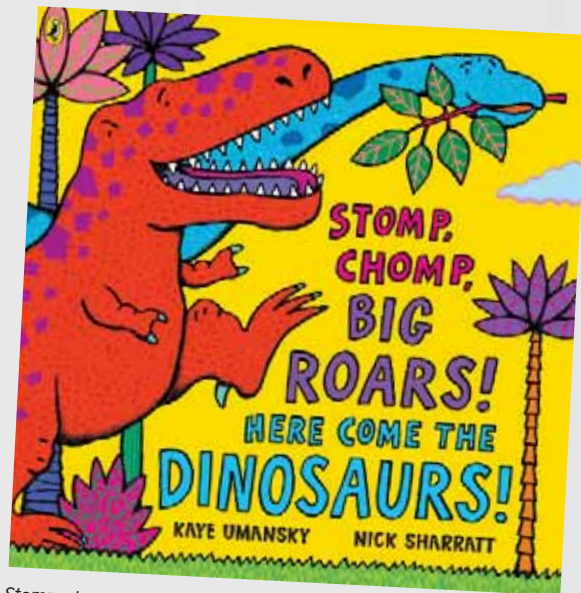
Заедничко читање

Јазичното ниво на детето, како во мајчиниот, така и во англискиот јазик, ќе влијае на тоа колку родителите ќе треба да го прилагодуваат својот говор кон децата.

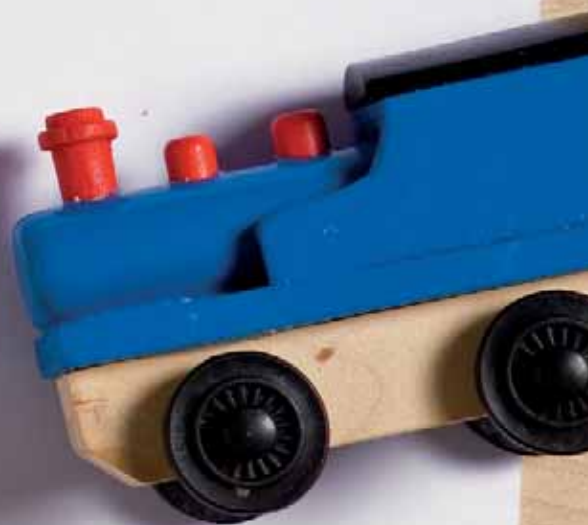
Во првите неколку заеднички читања на нови книги, родителите на ум треба да го имаат следново:

- Детето да седи доволно блиску до вас за да го види начинот на кој ги движите усните за да произведете звук, потоа начинот со кој со очите, лицето и говорот на телото ги искажувате возбудата и чувствата; тоа го олеснува разбирањето.
- Треба да читате со темпо кое му одговара на детето, допуштајќи му илустрациите да ги гледа онолку колку што му е потребно. Малите деца се навикнати да добиваат визуелни информации кои им помагаат да го разберат значењето. Кога ќе завршат со гледање на сликите, децата често на родителите им даваат до знаење со вртење на главата кон родителот кој чита.

- Во читањето внесете изразни елементи, и ако е можно, пропратете ги со некое движење бидејќи физичкото вклучување во читањето помага при запомнувањето на јазичните елементи.
- При читањето, користете различни гласови за звуковите што ги прават животните и за ликовите, како на пример „лутата баба“. Децата сакаат да ги имитираат личностите и да ги пренесуваат на сопствен начин при читање на глас.
- Додека читате, со прстот покажувајте го секој збор за детето да го развие хоризонталното движење на очите и со тоа да стане свесно за обликот на зборовите.
- Охрабрувајте го вклучувањето на детето во читањето така што ќе му дозволите да ја доврши реченицата или да го имитира гласот на животните или звукот на превозните средства.
- Кога ќе завршите со читањето, затворете ја книгата и неколку секунди ништо не зборувајте. Детето може сè уште да се наоѓа во својот имагинарен свет и потребно му е време истиот да го напушти.
- Поставувањето премногу прашања за книгата може да ја уништи магијата. Семејствата кои заедно читаат често сфаќаат дека децата, кога за тоа се подготвени, разговараат на мајчин јазик за книгата која заедно ја читале на англиски јазик.
- Додека децата зборуваат на англиски јазик, се случува да употребат збор или израз од мајчиниот јазик. Тоа обично се случува бидејќи тој збор сè уште не го научиле на англиски јазик или го заборавиле. Не им обрнувајте внимание на тоа дека ги мешаат јазиците, туку целиот израз повторете им го на англиски јазик. Повеќето ќе сфатат и ќе го запаметат англискиот израз, и во друга прилика точно ќе го употребат.

Stomp, chomp, big roars! Here come the dinosaurs!
Kaye Umansky and Nick Sharratt

Look Out! It's the Wolf!
Emile Jadoul
(Evans)

Како разбира детето

Малите деца постојано ја декодираат својата околина и го откриваат смислот на мајчиниот јазик. Ова често вклучува мноштво нови јазични елементи, освен ако не зборуваат за својата секојдневна рутина. Децата многу вешто ја откриваат сржта на она што им е кажано и реагираат на неа. За разлика од многу возрасни кои го изучуваат англискиот јазик, децата не чекаат да дојдат до степен во кој ќе го разберат секој збор. Децата првично ги селектираат зборовите што ги разбираат, а остатокот од значењето го надополнуваат од контекстот и говорот на телото, од очите и изразот на лицето на соговорникот. При читање сликовници, помош при откривање на значењето можат дополнително да добијат од илустрациите.

Во почетната фаза од работата со сликовниците, за да го олеснат и убрзаат разбирањето, на родителите може да им е полесно да го преведат непознатиот збор или израз. Сепак, подобро е превод да дадат само еднаш и тоа со шепотење, за да назначат дека она што е кажано е превод, а не дел од текстот. Децата брзиот превод лесно го разбираат. Но, ако знаат дека родителите ќе продолжат да им преведуваат секој пат кога заедно ќе читаат, нема ни да се потрудат да го запаметат англискиот збор.

Културолошко значење

Сликовниците кои ги илустрирале уметници што се школувале во Обединетото Кралство често одразуваат ситуации и навики кои се типични за британската култура и општество. Во случаи во кои тие многу се разликуваат од оние на кои детето е навикнато, родителите мора да бидат подготвени да пружат дополнителни објаснувања на мајчиниот јазик.

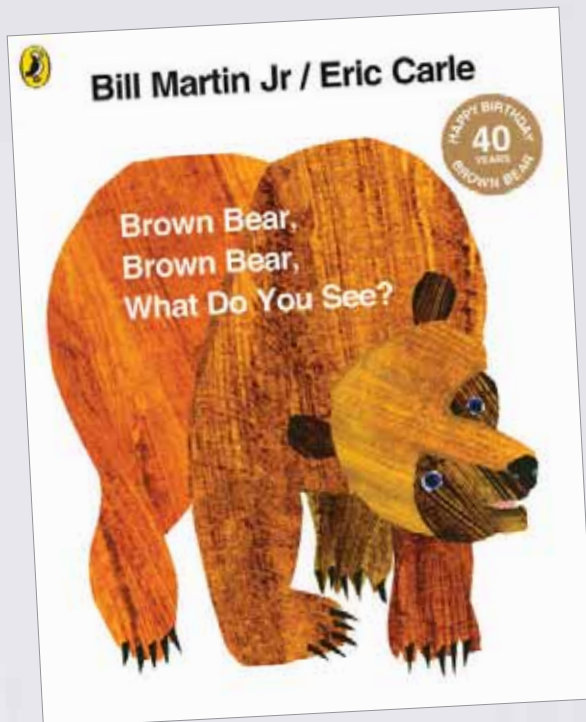
Детето учи да чита

Родителите понекогаш се загрижуваат кога децата кои веќе читаат на мајчиниот јазик, сакаат да почнат да ги декодираат зборовите во сликовницата. Тие се плашат дека таквото „странично“ читање може да има влијание врз структурираната програма по која детето учи да чита на англиски јазик на училиште. Сепак, формалното учење на читањето не треба да се меша со читањето сликовници од задоволство. Ако децата изразат желба самоиницијативно да научат да читаат, родителите треба да го охрабрат ентузијазмот кој го покажуваат и во тоа да им помогнат.

Може да почнат така што ќе ги запознаат со малите букви од абecedата со изговарање на нивните гласови, а не со кажување на нивните имиња. Најлесни се согласките (на пример b, d, m, t). Кога детето ќе распознае неколку гласови, покажете му ги буквите кои одговараат на тие гласови кога ги има на почеток на зборот, нагласувајќи го притоа звукот на првата буква (dog).

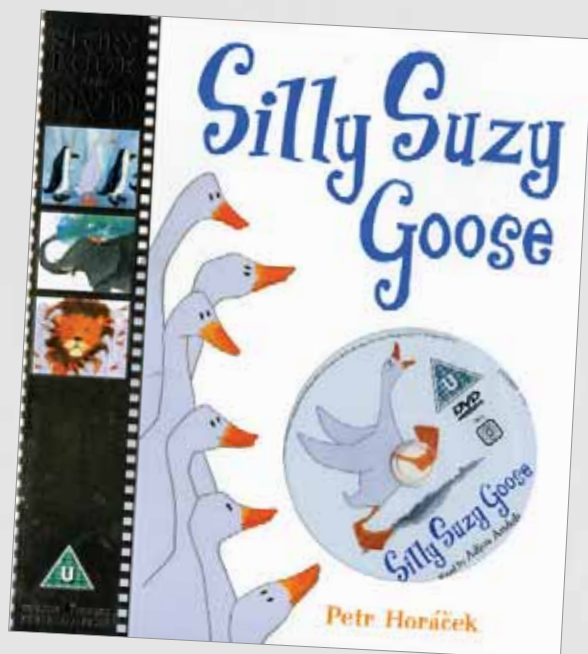
Кога детето ќе ги научи гласовите кои одговараат на малите букви (согласки и едноставни самогласки), покрај секоја мала буква, воведете ја големата, изговарајќи го соодветниот глас.

Со оглед на тоа дека децата текстот веќе го знаат наизуст, и знаат каде треба да бараат, набрзо ќе почнат да го препознаваат обликот на едноставните зборови. Кажете им истиот збор да го пронајдат во другите делови од текстот и продолжете понатаму со проширување на таа игра.

Brown Bear, Brown Bear, What Do You See?
Bill Martin Jr/Eric Carle
(Puffin)

Silly Suzy Goose
Petr Horáček
(Walker)

Насловна илустрација © 2006 Petr Horáček From
Silly Suzy Goose by Petr Horáček. Репродуцирано со
дозвола на Walker Books Ltd, London SE11 5HJ

Многу деца кои веќе читаат на мајчиниот јазик набрзо ќе ги сфатат начелата по кои функционира едноставното декодирање и спонтано во текстот продолжуваат да препознаваат други кратки зборови. Меѓутоа, за да им помогнат во декодирањето, родителите треба да им кажат како треба да ги прочитаат зборовите што се кратки, но кои тешко се декодираат, како на пример членот *the*.

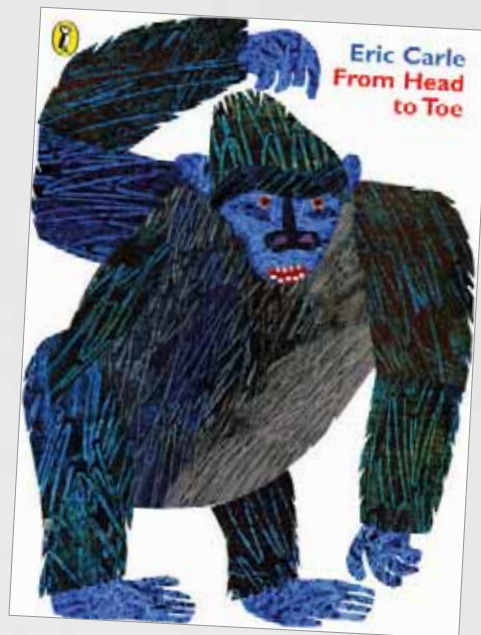
Ако родителите пејат песнички за абecedата, треба на децата да им се објасни дека имињата на буквите се разликуваат од звукот кој се изговара кога таа иста буква ќе се најде во зборовите, така што во повеќето песнички за абecedата се користат имињата на буквите.

Некои деца сами учат да го читаат текстот кој веќе го знаат наизуст, особено ако се работи за детска песничка. Употребуваат низа стратегии со цел да го декодираат текстот, а можните празнини ги пополнуваат со погодување додека текстот добро не го научат наизуст. Многу деца таа стратегија ја користат од раното детство за да ги исчитаат заштитните знаци на познатите производи. Пофалете го трудот на детето да го прочита тестот, но бидете свесни дека се работи за читање со ограничен опсег кој се темели на текст што детето веќе го знае наизуст.

Ограничена или не, способноста да се прочита некој текст децата многу ги мотивира и претставува важен чекор кон течното читање. Секое искуство на читање на забавен начин, без притисок, во оваа рана фаза во која се обликуваат ставовите кои младата личност ќе ја следат цел живот, може да придонесе кон развивање позитивен став и љубов кон странските јазици и книги.

„Кој многу чита поседува
нагарено перо“

Кинеска поговорка

From Head to Toe
Eric Carle
(Puffin)

www.britishcouncil.org/parents

Една од серијата книги подготвени за Британскиот совет како поддршка на родителите:

- *Како малите деца го учат англискиот јазик како втор јазик*
- *Зборувајте англиски со вашето дете*
- *Учете англиски преку читање сликовници*
- *Учете англиски преку песнички*

Авторката е Opal Dunn, образовен консултант од Обединетото Кралство и основач на RealBook News.

© **British Council 2008**

Меѓународна организација за културни врски и образовни можности од Обединетото Кралство.

Регистрирана добротворна организација: 209131 (Англија и Велс) SC03733 (Шкотска)